

Arkistolakityöryhmän muistio

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:3

Arkistolakityöryhmän muistio

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:3

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet

Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto / Högskole- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

www.minedu.fi/julkaisut

ISBN 978-952-263-327-9 (PDF)

ISSN-L 1799-0327

ISSN 1799-0335 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2015:3

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Julkaisun päivämäärä
23.1.2015

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Puheenjohtaja: opetusneuvos Annu Jylhä-Pyykönen Sihteerit: kehittämispäällikkö Kenneth Ahlfors, ylitarkastaja Anne Luoto-Halvari, kehittämispäällikkö Tomi Rasimus		Julkaisun laji Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä Toimeksiantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö	
		Toimielimen asettamisvpm 19.3.2013	Dnro 15/040/2013
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Arkistolakityöryhmän muistio (Arbetsgruppen om arkivlagen, promemoria)			
Julkaisun osat Muistio			
Tiivistelmä Työryhmän tehtävänä oli selvittää arkistolakiin ja -asetukseen liittyvät keskeiset uudistustarpeet ja tehdä hallituksen esityksen muodossa esitys uudeksi lainsäädännöksi. Työryhmän tuli ottaa huomioon toimintaympäristön muutokset, erityisesti tieto- ja viestintäympäristön digitalisoitumiskehitys ja julkisen hallinnon tietohallinnon kehittämiseen liittyvät linjaukset ja tavoitteet, julkisen hallinnon rakenteiden muutokset sekä valtionhallinnon vaikuttavuuteen, tehokkuuteen ja tuottavuuteen liittyvät näkökohdat. Työryhmän tuli samalla tarkastella, mitkä ovat jatkossa arkistolaitoksen tarkoituksenmukaiset tehtävät ottaen huomioon valtiontalouden tilan nyt ja tulevaisuudessa. Työryhmän selvityksissä ilmeni, että nykyinen viranomaisten tietoaineistojen käsittelyä ja tiedonhallintaa koskeva lainsäädäntö ei muodosta johdonmukaista kokonaisuutta. Eri viranomaisten toimivalta on myös jossain määrin epäselvä ja epätarkoituksenmukainen. Tämä koskee erityisesti viranomaisten asiakirja- ja tietohallinnon ohjausta. Tästä syystä työryhmä katsoo, että lainsäädäntöä olisi uudistettava arkistolain päivitystä laajemmin kokoamalla yhteen yleislakiin kaikki keskeiset tiedonhallintaa ja tietoaineistojen käsittelyä julkishallinnossa koskevat säännökset ottaen huomioon informaation koko elinkaari. Työryhmä laati toimeksiantonsa puiteissa esityksen arkistolaitosta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Keskeiset esitykset koskevat nykyisestä piirihallinto-organisaatiosta luopumista, säännöksiä asiakirjojen muuttamisesta sähköiseen muotoon sekä Kansallisarkistoon siirrettyjen viranomaisten asiakirjojen antamisen tapoja ja määräaikoja. Tämän lisäksi työryhmä esittää, että seuraavassa vaiheessa valmisteltaisiin hallituksen esitys edellä kuvatusa yleislaista. Työryhmä pitää tärkeänä yleislain välitöntä valmistelua. Yleislaki voidaan tarvittaessa toteuttaa asteittain. Arkistolakiin jää päivitystä vaativia kohtia, jotka tulee joka tapauksessa ratkaista yleislain toteutumisesta riippumatta. Samaan aikaan arkistolakityöryhmän kanssa on ministeriössä toiminut yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain uudistamista valmisteleva työryhmä (yksityisarkistolakityöryhmä, määräaika 31.12.2014), jonka työn edistymistä arkistolakityöryhmä on seurannut ja ottanut huomioon. Yksityisarkistolain säätäminen olisi osa arkistolain kokonaisuudistusta. Yksityisarkistolakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset yksityisten arkistotoimijoiden valtionavusta sekä voimassa olevaan arkistolain 2 lukuun sisältyvä yksityisiä asiakirjoja koskeva sääntely. Kokonaisuudistuksen sisältö: <ul style="list-style-type: none"> - HE eduskunnalle laeiksi Kansallisarkistosta ja arkistolain muuttamisesta (työryhmän esitys 16.1.2015, laki voimaan 1.1.2016) - HE eduskunnalle yksityisarkistolaiksi ja yksityisarkistojen valtionavusta annetun lain kumoamiseksi (työryhmän esitys 21.1.2015, laki voimaan 1.1.2016, Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:4) - HE eduskunnalle laiksi tiedonhallinnasta ja tietoaineistojen käsittelystä julkishallinnossa (yleislaki); jatkovalmistelu oikeusministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä valtiovarainministeriön yhteistyönä. 			
Avainsanat arkisto, arkistolaitos, arkistolaki, arkistotoimi, asiakirja, Kansallisarkisto			
Sarjan nimi ja numero Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:3		ISSN-L 1799-0327 1799-0335 (PDF)	ISBN 978-952-263-327-9 (PDF)
Kokonaissivumäärä 20	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja -		Kustantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisnings- och kulturministeriet

Utgivningsdatum
23.1.2015

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Ordförande: undervisningsrådet Annu Jylhä-Pyykönen Sekreterar: utvecklingschef Kenneth Ahlfors, överinspektör Anne Luoto-Halvari, utvecklingschef Tomi Rasimus		Typ av publikation Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
		Uppdragsgivare Undervisnings- och kulturministeriet	
		Datum för tillsättande av 19.3.2013	Dnro 15/040/2013
Publikation Arbetsgruppen om arkivlagen, promemoria (Arkistolakityöryhmän muistio)			
Publikationens delar Promemoria			
Sammandrag <p>Arbetsgruppen hade i uppdrag att utreda de centrala behoven av en reform av arkivlagen och -förordningen samt utarbeta ett förslag till ny lagstiftning i form av en regeringsproposition. Arbetsgruppen skulle beakta förändringarna i verksamhetsmiljön, i synnerhet digitaliseringen av informations- och kommunikationsmiljön samt målsättningarna och riktlinjerna för informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen, förändringarna i dess strukturer samt aspekter på statsförvaltningens genomslag, effektivitet och produktivitet. Arbetsgruppen skulle även se över arkivverkets ändamålsenliga uppdrag och lägga upp en plan för framtiden med beaktande av det statsfinansiella läget idag och i framtiden.</p> <p>I de utredningar som gjordes inom ramen för arbetsgruppens verksamhet kom det fram att den gällande lagstiftningen angående myndigheternas informationshantering och informationsförvaltning inte utgör en konsekvent helhet. Olika myndigheters befogenheter är därtill delvis oklart definierade och oändamålsenliga. Detta gäller i synnerhet myndigheternas informationsförvaltning och hantering av informationsmaterial. Av den anledningen anser arbetsgruppen att lagstiftningen utöver en uppdatering av arkivlagen även bör reformeras genom att samla samtliga centrala bestämmelser om informationsförvaltning och -behandling i den offentliga förvaltningen i en allmän lag, som tar i beaktan hela livslängden av informationen.</p> <p>Arbetsgruppen har inom ramen för uppdraget utarbetat ett förslag till reform av lagstiftningen gällande arkivverket.</p> <p>De viktigaste förslagen gäller avskaffandet av den nuvarande distriktsförvaltningen, bestämmelser om överförande av handlingar till digital form och om förfarandena och tidsgränserna för utlämnande av uppgifter ur myndigheternas handlingar som överförs till Riksarkivet. Därtill föreslår arbetsgruppen att man i nästa skede bereder en regeringsproposition med förslag till ovan nämnda allmänna lag. Arbetsgruppen anser att det är viktigt att genast gå vidare med förberedelsen av denna lag. Vid behov kan den allmänna lagen införas stegvis. Dessutom finns det i varje fall passager i den nuvarande arkivlagen som bör uppdateras, och detta kräver en lösning oavsett införandet av en ny allmän lag.</p> <p>Vid sidan av arbetsgruppen om arkivlagen har det suttit en särskild arbetsgrupp som berett en reform angående statsunderstöd till privata arkiv (arbetsgruppen om en lag om privata arkiv, mandat till 31.12.2014) på undervisnings- och kulturministeriet. Arbetsgruppen om arkivlagen har följt med och beaktat hur arbetet i den andra arbetsgruppen framskridit. Stiftandet av en lag om privata arkiv föreslås ingå i helhetsreformen av arkivlagen. Enligt förslaget ska det tas in bestämmelser om statsunderstöd till upprätthållare av privata arkiv i den nya lagen samt en reglering av privata handlingar i 2 kap. i gällande arkivlag.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att helhetsreformen av arkivlagen har följande innehåll och framskrider som följer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - RP till riksdagen med förslag till lagar om Riksarkivet och om ändring av arkivlagen (arbetsgruppens förslag 16.1.2015, lagen träder i kraft 1.1.2016) - RP till riksdagen med förslag till lag om privata arkiv och upphävande av lagen om statsunderstöd till privata arkiv (arbetsgruppens förslag 21.1.2015, lagen träder i kraft 1.1.2016, Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2015:4) - RP till riksdagen med förslag till lag om informationsförvaltning och om hanteringen av informationsmaterial inom den offentliga förvaltningen (allmän lag); fortsatt beredning i form av ett samarbete mellan justitieministeriet, undervisnings- och kulturministeriet samt finansministeriet. 			
Nyckelord arkiv, arkivverket, arkivlagen, arkivväsendet, handling, Riksarkivet			
Seriens namn och nummer Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2015:3		ISSN-L 1799-0327 1799-0335 (Online)	ISBN 978-952-263-327-9 (PDF)
Sidoantal 20	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution -		Förlag Undervisnings- och kulturministeriet	

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 19.3.2013 arkistolain uudistamista valmistelevan työryhmän 31.12.2014 päättyväksi toimikaudeksi.

Työryhmän tehtävänä oli

- selvittää arkistolakiin ja -asetukseen liittyvät keskeiset uudistustarpeet ja tehdä hallituksen esityksen muodossa esitys uudeksi lainsäädännöksi
- Työryhmän tuli työssään ottaa huomioon toimintaympäristön muutokset, erityisesti tieto- ja viestintäympäristön digitalisoitumiskehitys ja julkisen hallinnon tietohallinnon kehittämiseen liittyvät linjaukset ja tavoitteet, julkisen hallinnon rakenteiden muutokset sekä valtionhallinnon vaikuttavuuteen, tehokkuuteen ja tuottavuuteen liittyvät näkökohdat. Työryhmän tuli samalla tarkastella, mitkä ovat jatkossa arkistolaitoksen tarkoituksenmukaiset tehtävät ottaen huomioon valtiontalouden tilan nyt ja tulevaisuudessa.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin opetusneuvos Annu Jylhä-Pyykönen opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja varapuheenjohtajaksi pääjohtaja Jussi Nuorteva arkistolaitoksesta.

Työryhmään kuuluivat seuraavat jäsenet: kehittämisspäälikkö Kenneth Ahlfors, hallintojohtaja Anitta Hämäläinen ja arkistoneuvos Jaana Kilkki Kansallisarkistosta sekä johtaja Veli-Matti Pussinen Turun maakunta-arkistosta, neuvotteleva virkamies Anne Kauhanen-Simanainen ja kehittämisjohtaja Marko Puttonen valtiovarainministeriöstä, kehityspäälikkö Maaret Botska Suomen Kuntaliitosta, asianhallintapäälikkö Helena Pajari Tampereen kaupunginarkistosta, neuvotteleva virkamies Päivi Tommila työ- ja elinkeinoministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Anna-Riitta Wallin oikeusministeriöstä sekä opetusneuvos Juha Haataja, kulttuuriasianneuvos Minna Karvonen, johtaja Jukka Liedes (30.9.2014 saakka), ylitarkastaja Anne Luoto-Halvari sekä hallitusneuvos Eerikki Nurmi (19.3.2014 saakka) ja hallitusneuvos Immo Aakkula 20.3.2014 alkaen opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Työryhmän sihteereinä toimivat kehittämisspäälikkö Tomi Rasimus ja kehittämisspäälikkö Kenneth Ahlfors Kansallisarkistosta sekä ylitarkastaja Anne Luoto-Halvari opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Työryhmän asiantuntijoina toimivat kehitysjohtaja Pirjo-Leena Forsström CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy:stä ja lainsäädäntöneuvos Hannele Kerola valtiovarainministeriöstä.

Työryhmän tuli tarvittaessa kuulla arkistolaitoksen henkilöstöä, maakunta-arkistoja sekä arkistolaitoksen keskeisiä sidosryhmiä ja muita asiantuntijoita.

Työryhmä otti nimekseen arkistolakityöryhmä. Työryhmä kokoontui 15 kertaa, teetti työnsä tueksi selvityksiä ja järjesti pohjoismaisen seminaarin 26.2.2014 sekä 11.6.2014 avoimen seminaarin arkistolainsäädännön uudistumisen taustasta, tavoitteista ja keskeisistä kehityskohteista. Seminaariin osallistui arkistolaitoksen henkilöstöä, edustajia valtion- ja kunnallishallinnosta sekä julkista tehtävää hoitavista organisaatioista, tutkimuslaitoksista ja yksityisistä arkistoista.

Työryhmän selvityksissä tuli ilmi, että nykyinen viranomaisten tietoaaineistojen käsittelyä ja tiedonhallintaa koskeva lainsäädäntö on syntynyt eri aikoina, eivätkä lait muodosta johdonmukaista kokonaisuutta. Myös eri viranomaisten toimivalta on jossain määrin epäselvä ja epätarkoituksenmukainen. Tämä koskee erityisesti viranomaisten asiakirja- ja tietohallinnon ohjausta. Tästä syystä työryhmä katsoo, että lainsäädäntöä olisi uudistettava arkistolain päivitystä laajemmin kokoamalla yhteen yleislakiin kaikki keskeiset tiedonhallintaa ja tietojen käsittelyä julkishallinnossa koskevat säännökset ottaen huomioon informaation koko elinkaari.

Työryhmä laati toimeksiantonsa puitteissa esityksen arkistolaitosta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Keskeiset esitykset koskevat nykyisestä piirihallinto-organisaatiosta luopumista, säännöksiä asiakirjojen muuttamisesta sähköiseen muotoon sekä Kansallisarkistoon siirrettyjen viranomaisten asiakirjojen antamisen tapoja ja määräaikoja. Tämän lisäksi työryhmä esittää, että seuraavassa vaiheessa valmisteltaisiin hallituksen esitys edellä kuvatusta yleislaista. Työryhmä pitää tärkeänä yleislain välitöntä valmistelua. Yleislaki voidaan tarvittaessa toteuttaa asteittain. Arkistolakiin jää päivitystä vaativia kohtia, jotka tulee joka tapauksessa ratkaista yleislain toteutumisesta riippumatta.

Samaan aikaan arkistolakityöryhmän kanssa on ministeriössä toiminut myös yksityisten arkistojen valtioneuvoston annettun lain uudistamista valmisteleva työryhmä (yksityisarkistolakityöryhmä, määräaika 31.12.2014), jonka työn edistymistä arkistolakityöryhmä on seurannut. Yksityisarkistolain säätäminen olisi osa arkistolain kokonaisuudistusta. Yksityisarkistolakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset yksityisten arkistotoimijoiden valtioneuvoston voimassa olevaan arkistolain 2 lukuun sisältyvä yksityisiä asiakirjoja koskeva sääntely. Kokonaisuudistuksen sisältö:

- HE eduskunnalle laeiksi Kansallisarkistosta ja arkistolain muuttamisesta (työryhmän esitys 16.1.2015, laki voimaan 1.1.2016)
- HE eduskunnalle yksityisarkistolaiksi ja yksityisarkistojen valtioneuvoston annettun lain kumoamiseksi (työryhmän esitys 21.1.2015, laki voimaan 1.1.2016)
- HE eduskunnalle laiksi tiedonhallinnasta ja tietoaaineistojen käsittelystä julkishallinnossa (yleislaki); jatkovalmistelu oikeusministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä valtiovarainministeriön yhteistyönä.

Työryhmä esittää opetusministeriölle edellä mainittua etenemistä ja jättää kunnioittaen muistionsa opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Helsingissä 16.1.2015

Annu Jylhä-Pyykönen

Jussi Nuorteva

Immo Aakkula

Kenneth Ahlfors

Maaret Botska

Juha Haataja

Anitta Hämäläinen

Minna Karvonen

Anne Kauhanen-Simanainen

Jaana Kilkki

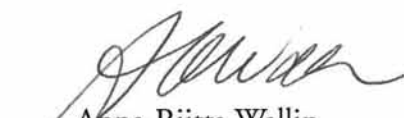

Anne Luoto-Halvari

Helena Pajari

Veli-Matti Pussinen

Marko Puttonen

Päivi Tommila

Anna-Riitta Wallin

Tomi Rasimus

Sisältö

1	Hallituksen esitys eduskunnalle laieksi Kansallisarkistosta ja arkistolain muuttamisesta	9
2	Säädösehdotukset	17
	2.1 Laki Kansallisarkistosta	17
	2.2 Arkistolaki	19
	2.3 Valtioneuvoston asetus Kansallisarkistosta	20

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansallisarkistosta ja arkistolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Kansallisarkistosta. Laki korvaisi nykyisin arkistolakiin (831/1994) sisältyvät säännökset arkistolaitoksesta.

Arkistolaitoksen organisaatiota ehdotetaan kehitettäväksi luopumalla nykyisestä piirihallinto-organisaatiosta. Kansallisarkistosta ja seitsemästä maakunta-arkistosta muodostettaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön alaiseina toimiva valtakunnallinen viranomainen, jonka nimenä olisi Kansallisarkisto. Muutoksella on tarkoitus tehostaa tietoaineistojen pysyvään säilyttämiseen kuuluvien tehtävien hoitamista. Samalla Kansallisarkiston tehtä-

vät kirjataan asetuksen asemesta lakiin ja niitä täsmennetään.

Arkistolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset asiakirjojen muuttamisesta sähköiseen muotoon. Lakiin lisättäisiin myös erityissäännökset Kansallisarkistoon siirrettyjen viranomaisten asiakirjojen antamisessa noudatettavista antamistavoista ja määräajoista.

Esitys on osa arkistolainsäädännön kokonaisuudistusta, johon kuuluvat muut säädösehdotukset annetaan eri esityksinä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2016 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Arkistolaitoksen historia

Kansallisarkisto on kehittynyt nykyisenlaiseksi virastoksi vuonna 1816 perustetusta Senaatin arkistosta. Ensimmäisen arkistolain (19/1939) säätämisen keskeinen peruste ja tarkoitus oli arkistoaineistojen säilymisen varmistaminen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi muodostettiin julkisista arkistoista annetun lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetulla asetuksella (85/1939) arkistolaitos, joka koostui Valtionarkisto-nimisestä keskusvirastosta ja sen alaisista paikallisista maakunta-arkistoista. Maakunta-arkistojen tehtävänä oli maakunnallisesti merkittävän arkistoaineiston säilyttäminen. Vuoden 1981 arkistolain (184/1981) myötä Maakunta-arkistoista tuli itsenäisiä piirihallintoviranomaisia. Silloin viranomaisten arkistotoimen normiohjaus ja valvonta nousivat arkistolaitoksen keskeisimmäksi tehtäväksi. Vaikka tämä yksityiskohtainen normiohjaus purettiin vuoden 1994 arkistolailla (831/1994), ei maakunta-arkistojen itsenäistä asemaa katsottu tuolloin tarpeelliseksi muuttaa.

Arkistolaitoksen tehtävät

Arkistolaitoksen tehtävänä on voimassa olevan arkistolain mukaan varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja käytettävyys sekä edistää asiakirjojen tutkimuskäyttöä. Tehtäviin kuuluu myös arkistotoimen ohjaus, tutkiminen ja kehittäminen. Tehtäviä on tarkennettu arkistolaitoksesta annetulla asetuksella (832/1994).

Arkistolaitoksen organisaatio ja hallinto

Arkistolaitoksen organisaatio on arkistolain ja arkistolaitoksesta annetun asetuksen mukaan kaksiportainen. Keskushallintoviranomaisena toimii Kansallisarkisto ja sen alai-

sina piirihallintoviranomaisina maakunta-arkistot. Valtioneuvosto on antanut vuonna 1997 (760/1997) edelleen voimassa olevan päätöksen, jolla se on vahvistanut maakunta-arkistojen arkistopiirit.

Maakunta-arkistoja ovat Turun, Hämeenlinnan, Mikkelin, Vaasan, Jyväskylän, Oulun ja Joensuun maakunta-arkistot. Kansallisarkisto hoitaa maakunta-arkiston tehtäviä Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupungeissa. Turun maakunta-arkisto hoitaa maakunta-arkistolle kuuluvia tehtäviä myös Ahvenanmaan maakunnassa ottaen kuitenkin huomioon, mitä Ahvenanmaan itsehallinto-laissa (1144/1991) säädetään. Kansallisarkistoon kuuluu saamelaisarkisto, joka on toiminut Inarissa vuodesta 2012.

Kansallisarkisto johtaa arkistolaitoksen toimintaa ja hallintoa sekä huolehtii arkistotoimen yleisestä kehittämisestä ja sen edellyttämästä tutkimuksesta ja koulutuksesta. Kansallisarkisto ohjaa valtion keskushallinnon viranomaisten ja muiden sellaisten arkistolaissa tarkoitettujen arkistonmuodostajien arkistointia, joiden toimipiiri kattaa koko maan.

Maakunta-arkistot ovat hallinnollisesti Kansallisarkiston alaisia, mutta käyttävät itsenäistä päätösvaltaa niiden ratkaistaviksi säädetyissä tai määrätyissä asioissa. Maakunta-arkistot ohjaavat piirinsä arkistonmuodostajien arkistointia ja ovat alueellisia keskus-arkistoja. Maakunta-arkistot toimivat niille vuosittain osoitettujen voimavarojen ja niiden vastattavaksi asetettujen tulostavoitteiden pohjalta itsenäisinä tulosityksiköinä.

Arkistolaitosta ja Kansallisarkistoa johtaa valtioneuvoston nimittämä pääjohtaja. Pääjohtaja vahvistaa arkistolaitoksen ja Kansallisarkiston työjärjestykset, päättää arkistolaitoksen toimivaltaan kuuluvien oikeussääntöjen antamisesta sekä ratkaisee Kansallisarkiston ratkaistavat asiat, joita ei ole säädetty tai työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistavaksi. Pääjohtaja myös nimittää Kansallisarkiston henkilökunnan, jollei nimitysvaltaa ole delegoitu työjärjestyksellä.

Maakunta-arkistoja johtavat pääjohtajan nimittämät maakunta-arkistojen johtajat. Maakunta-arkiston johtaja vahvistaa maakunta-arkiston työjärjestyksen sekä ratkaisee maakunta-arkistolle kuuluvat asiat, jollei asiaa ole työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistavaksi. Maakunta-arkiston johtaja nimittää maakunta-arkiston virkamiehet.

Asetuksella säädetään arkistolaitoksen tarkemmista tehtävistä, henkilöstöstä, virkojen täyttämisestä, pääjohtajan sijaisen määräämisestä, johtamisesta sekä ratkaisuvallasta.

1.2 Nykytilan arviointi

Sähköisen asioinnin ja tietojenvälityksen kehittyminen vaikuttaa merkittäväällä tavalla arkistolaitoksen toimintaan ja tehtävien hoitoon. Asiakirjat laaditaan, talletetaan ja välitetään enenevässä määrin sähköisesti ja usein osana virastorajat ylittäviä asianhallinta- tai muita tietojärjestelmiä. Tästä johtuu, että arkistoviranomaisten ohjaus tietoaineistojen pysyväksi säilyttämiseksi ei kohdistu enää yksittäisiin viranomaisiin vaan tapahtuu keskitetysti. Muutos vähentää arkistolaitoksen alueellisia tehtäviä. Keskeinen peruste maakunta-arkistoille piirihallintoviranomaisina on ollut viranomaisten arkistotoimen ohjaus. Tämä on kuitenkin jo nykyisin Kansallisarkistosta johdettua toimintaa, eikä edellytä tiettyyn paikkaan sidottua työskentelyä.

Arkistolaitos on myös luopunut perinteisestä arkistotoimen tarkastamisesta ja siirtänyt paperiaineistojen arkistonmuodostuksen ohjauksen osaksi aineistojen vastaanottoa prosessia. Nämä tehtävät, samoin kuin tutkimusyhteistyö ja kehittäminen sekä hallintopalvelut, voidaan toteuttaa parhaiten keskitetysti.

Arkistolaitokseen siirrettyjä paperiasiakirjoja muutetaan sähköiseen muotoon jatkuvasti. Vaikka suurin osa asiakirjoista on edelleen digitoimatta, eniten käytetyt asiakirjat on jo digitoitu. Tämä vähentää osaltaan alueellisesti rakentuvan fyysisen toimipaikkaverkoston käyttöastetta ja kasvattaa aikaa ja paikkaa sitoutumattoman käytön volyymia. Muutos mahdollistaa myös monien paperiasiakirjojen valtakunnallisesti keskitetyn säilyttämisen. Opetus- ja kulttuuriministeriö teki vuonna

2010 periaatepäätöksen arkistolaitoksen keskusarkiston rakentamisesta Mikkeliin. Keskusarkisto valmistuu loppuvuodesta 2017, ja se ratkaisee arkistolaitoksen tilantarpeen arviolta 2020-luvun puoliväliin saakka.

Tilantarvetta kuvaa se, että valtion viranomaisilla on hallussaan noin 130–150 hyllykilometriä aineistoa, joka tulee siirtymään arkistolaitokselle aineiston aktiivikäytön päätyttyä. Vuoden 2013 lopussa arkistolaitoksen hallussa oli 204 hyllykilometriä aineistoa. Keskusarkisto edustaa uutta toimintamallia, joka palvelee keskitetysti koko arkistolaitoksen tarpeita.

Arkistolaitoksen rahoitus on vuodesta 2008 lähtien pysynyt samalla tasolla. Erityisesti tilakustannukset ovat kuitenkin tänä aikana kasvaneet merkittävästi. Arkistolaitos on joutunut viimeisen viiden vuoden aikana vähentämään henkilöstönsä määrää viidenneksellä. Lakisäätteiset tehtävät ovat kuitenkin pysyneet samoina ja suoritelmäärät jopa kasvaneet. Selvittääkseen tehtävistään niukenevilla resursseilla arkistolaitos on kehittänyt toimintaansa voimassa olevan lainsäädännön mahdollistamissa puitteissa yhtenäisesti toimivan organisaation suuntaan. Voimassa oleva piirihallintomalli ei kuitenkaan mahdollista resurssien täyttä yhteiskäyttöä. Sitä estävät maakunta-arkistojen alueellinen toimivalta ja resurssivalta. On syntynyt tilanne, jossa prosesseja suunnitellaan ja koordinoidaan keskitetysti Kansallisarkistosta, mutta resursseja johdetaan maakuntatasolla. Toimintaa voitaisiin nykyisissä olosuhteissa edelleen parantaa ja tehostaa purkamalla piirihallintomalli ja siirtymällä yhden yhtenäisen viraston toimintamalliin, joka mahdollistaisi myös resurssien käytöstä päättämisen koko arkistolaitoksen tasolla.

Pysyvässä säilytyksessä jo olevan sekä pysyvään säilytykseen myöhemmin siirtyvän paperiaineiston suuren määrän vuoksi paikallisia toimipaikkoja tarvitaan edelleen. Toimipaikkojen toiminnan yhdenmukaisuuden varmistaminen, päällekkäisyyksien karsiminen ja resurssien jakaminen on kuitenkin arkistolaitoksen toiminnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden kehittämisen keskeinen edellytys.

Arkistolaitoksen nykyistä organisaatiota vastaava piirihallintomalli on ollut aiemmin käytössä laajalti valtionhallinnossa, esimerkiksi verohallinnossa ja maanmittauslaitoksessa. Näistä ja muista viranomaisista piirihallinto on kuitenkin jo pääosin lakkautettu. Piirihallintomallin ei nykyisissä olosuhteissa katsota toimivan yhtä tehokkaasti kuin toimintaprosesseihin pohjautuvan yhden yhteisen viraston mallin.

1.3 Kehitys muissa pohjoismaissa

Ruotsin arkistolaitoksen muodostavat Valtionarkisto (Riksarkivet), seitsemän maakunta-arkistoa (landsarkiv), Sota-arkisto (Krigsarkivet), aineistojen digitoinnista vastaava Mediakonverteringscentrum (MKC) sekä aineiston saatavuudesta vastaava SVAR. Alueelliset arkistot (maakunta-arkistot) muodostavat yhden Valtionarkiston viidestä vastuualueesta (Regionala divisionen). Vastuualueen johtaja toimii Vadstenan maakunta-arkistosta käsin. Riksarkivetin ja maakunta-arkistojen organisaatioita arvioidaan uudelleen alkuvuonna 2015 syksyllä 2014 tehdyn valmistelutyön pohjalta.

Tanskan arkistolaitos (Statens Arkiver) muodostuu valtionarkistosta (Rigsarkivet) ja kolmesta maakunta-arkistosta (Landsarkiv). Viimeksi mainituilla on yhteinen johtaja, joka johtaa myös kahta arkistolaitokseen kuuluvaa erityisarkistoa. Arkistolaitoksella on yhteinen Rigsarkivetin yhteydessä toimiva sihteeristö, joka hoitaa arkistolaitoksen hallintoa. Vuonna 2007 voimaan tullessa arkistolaissa ei ole mainintaa maakunta-arkistoista.

Norjan arkistolaitos (Arkivverket) koostuu valtionarkistosta (Riksarkivet), kahdeksasta maakunta-arkistosta (Statsarkiv) ja Saamelaisarkistosta (Samisk arkiv) sekä Terveysarkistosta (Norsk helsearkiv). Maakunta-arkistojen määrästä tai sijainnista ei säädetä lailla. Riksarkivetin hallinto-osasto vastaa arkistolaitoksen hallinnosta. Arkistolain mukaan valtionarkistonhoitaja (riksarkivar) johtaa koko arkistolaitosta, mutta voi delegoida päätösvaltaansa muun muassa maakunta-arkistojen johtajille.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset muutokset

Esityksen tavoitteena on tehostaa arkistolaitoksen toimintaa sen organisaatiota muuttamalla sekä mahdollistamalla tilasäästöjä sallimalla perinteisten paperimuotoisten asiakirjojen hävittäminen sen jälkeen, kun ne on muutettu sähköiseen muotoon.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että nykyisin kaksipuolaisen arkistolaitoksen organisaatiota uudistetaan purkamalla nykyinen piirihallinto. Kansallisarkistosta ja seitsemästä piirihallintoviranomaisena toimivasta maakunta-arkistosta muodostetaan opetus- ja kulttuuriministeriön alainen Kansallisarkisto-niminen virasto, jonka toimialueena on koko maa.

Ehdotettu muutos mahdollistaisi virastolle säädettyjen tehtävien hoitamisen sekä viraston toimintojen organisoimisen valtakunnallisesti ilman alueellisia rajoja. Nykyiset maakunta-arkistot järjestettäisiin uudelleen tarkoituksenmukaisemmalla tavalla kiinteäksi osaksi Kansallisarkistoa, kuitenkin siten, että maan eri alueilla olisi toimipaikkoja.

Pääjohtaja johtaisi virastoa apunaan työjärjestyksessä määrättävät vastuualueiden johtajat. Maakunta-arkistojen henkilökunta siirtyisi Kansallisarkiston palvelukseen ja hoitaisi myös valtakunnallisia tehtäviä.

Uuden Kansallisarkiston tehtäviä tarkennettaisiin. Keskeisin muutos tehtäviin olisi yksityisiin arkistoihin liittyvien velvoitteiden kirjaaminen lakiin.

Toiminnan tehokkuutta lisättäisiin myös arkistolakiin otettavaksi ehdotetulla säännöksellä, joka antaisi Kansallisarkistolle oikeuden muuttaa säilytettävänä oleva viranomaisen asiakirja sähköiseen muotoon ja tuhota aiempi paperi- tai muu asiakirja.

Lisäksi arkistolakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset tietojen antamisessa pysyvästi säilytettävistä asiakirjoista noudatettavista määräaajoista ja antamistavoista. Määräajat olisivat pidemmät kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (622/1999) säädetään.

3 Esityksen vaikutukset

Tämän esityksen tarkoituksena on tehostaa arkistolaitoksen toimintaa ja mahdollistaa sen tehtävien hoito nykyisillä resursseilla. Piirihallinnon lakkauttaminen ja yhden viranomaisen malli mahdollistavat joustavamman tilojen ja henkilöresurssien käytön. Virkoja ja tehtäviä voidaan jakaa Kansallisarkiston sisällä vastaamaan valtakunnallisia tarpeita. Hallinnollisista tehtävistä vapautuu henkilöstöresursseja viraston muiden tehtävien hoitoon. Uudistuksella ei kuitenkaan tavoitella suoria vaikutuksia valtiontalouteen.

Esityksellä ei ole suoria vaikutuksia asiakaisiin tai sidosryhmiin. Kansallisarkiston toimipaikat vastaavat asiakkaiden ja sidosryhmien palveluista nykyiseen tapaan. Välillisesti uudistus parantaa palvelutasoa resursien tehokkaamman käytön vaikutuksesta.

Toimipaikkapäätöksiä tehtäessä on ehdotuksen mukaan tarkoitus huolehtia palveluiden saatavuudesta ja kielellisten oikeuksien toteutumisesta.

4 Asian valmistelu

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 19.3.2013 työryhmän selvittämään arkistolaikiin ja -asetukseen liittyvät keskeiset uudistustarpeet ja tekemään hallituksen esityksen muodossa esityksen uudeksi lainsäädännöksi

31.12.2014 mennessä. Työryhmässä oli opetus- ja kulttuuriministeriön ja arkistolaitoksen edustajien lisäksi edustajat oikeusministeriöstä, valtiovarainministeriöstä sekä Suomen Kuntaliitosta. Käytännön arkistotoimintaa työryhmässä edustivat jäsenet työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä Tampereen kaupungin arkistosta. Työryhmässä oli lisäksi asiantuntija CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy:stä.

Työryhmä teetti selvityksiä, toimitti työstään väliraportin 15.12.2013 ja järjesti avoimen keskustelutilaisuuden 11.6.2014.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle yksityisarkistolaiksi (HE/2015 vp). Yksityisarkistolakiehdotuksen 11 §:ssä viitataan arkistolakiin lisättäväksi ehdotettavaan 21 b §:ään. Arkistolakiin ehdotettava 21 c § vastaa yksityisarkistolakiin ehdotettavaa 12 §:ää sillä erotuksella, että yksityisarkistolain säännökset koskevat yksityisiä ja arkistolain säännökset viranomaisaineistojen. Esitykset on valmisteltu samanaikaisesti ja ne kuuluvat osana arkistolainsäädännön kokonaisuudistukseen, joka täydentyy myöhemmin annettavalla hallituksen esityksellä viranomaisten asiakirjojen pysyvää säilyttämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1.1 1.1 Laki Kansallisarkistosta

1 §. Toimiala. Kansallisarkiston toimialana olisi kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen pysyvän säilymisen ja saatavuuden varmistaminen sekä käytön edistäminen.

Kansallisarkisto olisi yksi yhtenäinen virasto opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa, ja sen toimialueena olisi koko maa. Kansallisarkiston toimivaltaa Ahvenanmaalla rajoitaisi kuitenkin nykyiseen tapaan Ahvenanmaan itsehallintolaki (1144/1991).

Arkistolaitos-nimestä sekä maakunta-arkistojen piirihallinnollisesta asemasta luovuttaisiin.

2 §. Tehtävät. Kansallisarkiston keskeiset tehtävät määriteltäisiin tässä pykälässä. Tehtävien asetustasoisesta sääntelystä luovuttaisiin, mutta tarkempia säännöksiä sisältyisi edelleen aineelliseen lainsäädäntöön. Tehtävät vastaisivat viranomaisten asiakirjoihin liittyviltä osin voimassa olevaa lainsäädäntöä. Kaikki asiakirjoja koskevat tehtävät koskisivat myös asiakirjoihin sisältyvää tietoa.

Pykälän 1 kohdan mukaan Kansallisarkisto toimisi viranomaisten asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen pysyvän säilyttämisen ja arkistotoiminnan asiantuntijaviranomaisena. Tehtävämäärittely perustuu arkistolaitoksen nykyiseen asemaan voimassa olevan lain puitteissa ja selkeyttää tämän keskeisen tehtävän olemassaoloa. Asiantuntijaviranomaisena Kansallisarkisto seuraisi kansainvälistä kehitystä ja kehittäisi arkistotoimintaa Suomessa. Se neuvoisi muita viranomaisia arkistotoimintaan ja pysyvään säilytykseen liittyvissä asioissa. Asiantuntijana toimiminen tarkoittaisi muun ohella Kansallisarkiston kuulemista lainsäädäntöuudistuksista, jotka vaikuttavat asiakirjojen pysyvään säilyttämiseen asiakirjojen elinkaari huomioon ottaen.

Voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti Kansallisarkiston tehtävänä olisi pykälän 2 kohdan mukaan varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien viranomaisten asia-

kirjojen ja niihin sisältyvien tietojen säilyminen. Kansallisarkisto toteuttaisi tätä tehtäväänsä antamalla viranomaisia velvoittavia yleisiä määräyksiä ja tapauskohtaisia päätöksiä siitä, mitkä asiakirjat ovat pysyvästi säilytettäviä. Tarkemmat säännökset tästä Kansallisarkiston tehtävästä sisältyisivät aineelliseen arkistolainsäädäntöön, tällä hetkellä arkistolain 8 §:n 3 momenttiin. Tehtävä rajattaisiin nykyistä käytäntöä vastaavasti viranomaisten asiakirjoihin. Kansallisarkiston tehtävistä yksityisten asiakirjojen osalta säädettäisiin pykälän 4 kohdassa. Vaikka Kansallisarkiston tehtävänä olisi varmistaa pysyvästi säilytettävien asiakirjojen säilyminen, varsinainen säilyttämistehtävä olisi nykyiseen tapaan jaettu Kansallisarkiston ja muiden viranomaisten kesken.

Pykälän 3 kohdan mukaan Kansallisarkiston velvollisuutena olisi edistää pysyvästi säilytettävien asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen saatavuutta, käyttöä ja niihin perustuvaa tutkimusta. Säännös korostaisi tiedon avoimuuden ja käytön merkitystä tietojen säilyttämisen perusteena. Kansallisarkistolla olisi nykyiseen tapaan keskeinen rooli tutkimuksen tukipalveluiden tuottajana. Sillä olisi mahdollisuus myös sen arkistotoimintaa edistävään tutkimuspalveluiden tuottamiseen. Tällaisiin palveluiden hinnoittelun osalta noudatettaisiin valtion maksuperustelakia.

Pykälän 4 kohdassa säädettäisiin Kansallisarkiston tehtävistä liittyen yksityisiin asiakirjoihin ja arkistoihin. Tehtävänä olisi hankkia pysyvään säilytykseen kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvia yksityisiä asiakirjoja ja arkistoja sekä osallistua yksityisen arkistotoiminnan kehittämiseen yhteistyössä yksityisen arkistotoiminnan harjoittajien kanssa. Säännös toisi nykytilaa selkeyttävästi esille Kansallisarkiston roolin yksityisten asiakirjojen ja arkistojen säilyttäjänä. Lisäksi se loisi Kansallisarkistolle nimenomaisen veloitteen edistää kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien yksityisten arkistoaineistojen pysyvää säilymistä ja käyttöä. Tämä tehtävä liittyy yksityisarkistolain säätämiseen. Yksityisellä arkistotoiminnalla tarkoitettaisiin tässä yksi-

tyisarkistolain (HE /) 4 §:n mukaista toimintaa, jota voisivat harjoittaa myös julkisoikeudelliset oikeushenkilöt. Tarkemmat säännökset yksityisten asiakirjojen hankkimisesta sisältyisivät kyseiseen lakiin.

Pykälän 5 kohdassa säädettäisiin Kansallisarkiston heraldisista tehtävistä. Kansallisarkisto toimisi asiantuntijana viranomaisen heraldisissa kysymyksissä ja edistäisi heraldista kulttuuria. Kansallisarkiston piirissä toimii jo nykyisin heraldinen lautakunta, josta säädetään arkistolaitoksesta annetussa asetuksessa.

Pykälässä säädettäisiin myös organisaatio- ja nimitysmuutokseen liittyen, että Kansallisarkisto hoitaa kaikki muussa lainsäädännössä sille, arkistolaitokselle tai maakunta-arkistoille säädetty tehtävät.

3 §. Toimipaikat. Maakunta-arkistot eivät esityksen mukaan enää olisi itsenäisiä päättöksiä tekeviä piirihallintoviranomaisia. Sen sijaan säädettäisiin siitä, että Kansallisarkistolla on toimipaikkoja, joiden sijainnista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Ruotsin- ja saamenkielen asema turvattaisiin toimipaikoista säädettäessä.

4 §. Johtaminen ja ratkaisuvallta. Kansallisarkistoa johtaisi edelleen pääjohtaja. Valtioneuvosto nimittäisi pääjohtajan opetus- ja kulttuuriministeriön esittelystä. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää pääjohtajan sijaisen määräämisestä sekä arvonimestä. Pääjohtajan tehtävän kelpoisuusvaatimukset ja määräaikaisuus ratkaistaan erikseen eduskunnan käsiteltävänä olevan valtion virkamieslain muutoksen (HE 298/2014) nojalla sen tultua voimaan.

Pääjohtajan tehtävänä olisi johtaa, kehittää ja valvoa Kansallisarkiston toimintaa sekä vastata toiminnan tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Pääjohtajalla olisi yleistöimivalta Kansallisarkistossa. Pääjohtajan ratkaisuvallalta olisi kuitenkin sidottu esittelyyn. Pääjohtaja voisi delegoida päätösvaltaansa ja tehtäviä muille Kansallisarkiston virkamiehille joko työjärjestyksellä, jonka hän vahvistaa, tai erillisillä delegoinneilla.

Pääjohtaja vahvistaisi Kansallisarkiston työjärjestyksen, jossa määrättäisiin sisäisen

toimivallan jaon lisäksi muun muassa Kansallisarkiston edustamisesta, virkarakenteesta ja kelpoisuuksista sekä neuvottelukuntien ja lautakunnan palkkioista.

5 §. Neuvottelukunnat ja heraldinen lautakunta. Kansallisarkistossa olisi Kansallisarkiston neuvottelukunta, jonka tehtävänä olisi tukea ja kehittää viraston toimintaa sekä tehdä aloitteita ja edistää yhteistyötä arkistoalalla.

Kansallisarkiston yhteydessä toimisi myös yksityisarkistojen neuvottelukunta, jonka tehtävänä olisi edistää yksityisiin asiakirjoihin ja arkistoihin kohdistuvan arkistotoiminnan koordinoitua ja yhteistyötä. Yksityisarkistojen neuvottelukunnassa keskeinen edustettuna oleva ryhmä olisivat yksityisarkistolain mukaista pysyväisluonteista valtionavustusta saavat yksityisarkistot, mutta myös muut alan toimijat olisivat edustettuina.

Molemmat neuvottelukunnat nimittäisi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kansallisarkistossa olisi nykyiseen tapaan myös heraldinen lautakunta, joka antaisi lausuntoja heraldisista kysymyksistä.

1.2 Arkistolaki

Laki Kansallisarkistosta korvaisi voimassa olevan arkistolain 2 luvun, joka ehdotetaan kumottavaksi.

21 a §. Arkistolain 6 lukuun lisättäisiin uusi 21 a pykälä, jossa viitattaisiin Kansallisarkistosta annetun lain 2 §:n 6 kohdan säännökseen siitä, että Kansallisarkiston tehtäviin kuuluu hoitaa arkistolaissa Kansallisarkistolle, arkistolaitokselle tai maakunta-arkistolle säädetty tehtävät. Säännös on tarpeen organisaatiouudistuksesta johtuen.

21 b §. Arkistolain 6 lukuun lisättäisiin uusi 21 b §. Pykälän 1 momentin mukaan Kansallisarkiston olisi annettava tieto Kansallisarkistossa säilytettävästä viranomaisen asiakirjasta jollakin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (*julkisuuslaki*) 16 §:ssä säädetyllä tavalla. Säännöksellä poikettaisiin julkisuuslain perussäännöstä, joka on, että tieto asiakirjan julkisesta sisällöstä on annettava pyydetyllä tavalla.

Pykälän 2 ja 3 momentin säännöksillä poikettaisiin julkisuuslain 16 §:n 4 momentin mukaisista tietojen antamisen määräajoista.

Molemmat poikkeukset ovat tarpeen arkistotoiminnan luonteen vuoksi. Arkistotoimintaan liittyy suuri määrä tietopyyntöjä, joista osa on laajoja. Poikkeukset ovat mahdollisia, koska arkistoaineisto ei ole niin sanottua aktiiviaineistoa, eikä tietojen saannin viiveellä tai antamistavalla ole tietojen pyytäjälle samaa merkitystä kuin pyydetäessä tietoja viranomaisilta yleensä.

Määräaika-poikkeuksista huolimatta Kansallisarkiston tietojen antamiseen sovellettaisiin julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukaista vaatimusta asian käsittelyn ja tietojen antamisen viivytyksettömyydestä. Tietopyynnön viivytyksetön käsittely olisi erityisen tärkeää, kun se liittyy asiaan, joka on vireillä toisessa viranomaisessa ja koskee luonnollisen tai oikeushenkilön oikeutta, etua tai velvollisuutta.

21 c §. Arkistolain 5 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 21 c §. Kansallisarkistolla olisi tämän säännöksen perusteella oikeus julkaista sähköisesti aineistojen tunnistamisen ja valinnan kannalta välttämättömät tiedot sen hallussa olevista viranomaisten arkistoista ja asiakirjoista. Säännös koskisi myös henkilötietoja, joista julkaistaessa muodostuu henkilörekisteri. Säännös vahvistaisi viranomaisen toiminnan avoimuutta ja aineistojen

hyödynnettävyyttä. Henkilötietolakia noudatettaisiin täydentävästi. Säännös ei kuitenkaan olisi velvoittava, eli se ei pakottaisi Kansallisarkistoa julkaisemaan viitetietoja kattavasti kaikista sen hallussa olevista aineistoista.

21 d §. Arkistolain 5 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 21 d §. Pykälässä säädettäisiin Kansallisarkiston oikeudesta muuttaa hallussaan oleva pysyvästi säilytettävä asiakirja sähköiseen muotoon ja hävittää alkuperäinen asiakirja. Tämä olisi mahdollista, kun se voi tapahtua vaarantamatta asiakirjan alkuperäisyyden varmistamista ja heikentämättä asiakirjan kulttuurihistoriallista arvoa. Säännös lisäisi arkistotoiminnan tehokkuutta.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tähän esitykseen sisältyy valtioneuvoston asetuksenantovaltuuksia. Valtuuksia sisältyy 3 ja 4 §:iin. Asetuksella säädettäisiin Kansallisarkiston toimipaikoista. Lisäksi asetuksella voitaisiin säätää pääjohtajan sijaisen määräämisestä sekä arvonimestä.

3 Voimaantulo

Lakiehdotukset ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

1.

Laki**Kansallisarkistosta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Toimiala

Kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen pysyvän säilymisen ja saatavuuden varmistamiseksi sekä käytön edistämiseksi on Kansallisarkisto.

Kansallisarkisto on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva virasto, jonka toimialueena on koko maa.

2 §

Tehtävät

Kansallisarkiston tehtävänä on, jollei lailla tai sen nojalla toisin säädetä:

1) toimia viranomaisten asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen pysyvän säilyttämisen ja arkistotoiminnan asiantuntijaviranomaisena;

2) varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien viranomaisten asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen säilyminen;

3) edistää pysyvästi säilytettävien asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen saatavuutta, käyttöä ja niihin perustuvaa tutkimusta;

4) hankkia pysyvään säilytykseen kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvia yksityisiä asiakirjoja ja arkistoja sekä osallistua yksityisen arkistotoiminnan kehittämiseen yhteistyössä yksityisen arkistotoiminnan harjoittajien kanssa;

5) toimia asiantuntijana viranomaisten heraldisissa kysymyksissä ja edistää heraldista kulttuuria sekä

6) hoitaa arkistolaissa (831/1994), sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003), laissa yksityisten arkistojen valtionavusta (1006/2006), henkilötietolaissa (523/1999) ja muussa lainsäädännössä Kansallisarkistolle, arkistolaitokselle tai maakunta-arkistolle säädetyt tehtävät.

3 §

Toimipaikat

Kansallisarkistolla on toimipaikkoja, joiden sijainnista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Toimipaikkapäätöksiä tehtäessä on huolehdittava palveluiden saatavuudesta ja kielellisten oikeuksien toteutumisesta.

4 §

Johtaminen ja ratkaisovalta

Kansallisarkistossa on pääjohtaja. Valtioneuvosto nimittää pääjohtajan opetus- ja kulttuuriministeriön esittelystä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää pääjohtajan sijaisen määräämisestä ja arvonimestä.

Pääjohtajan tehtävänä on johtaa, kehittää ja valvoa Kansallisarkiston toimintaa sekä vastata toiminnan tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Pääjohtaja vahvistaa Kansallisarkiston työjärjestyksen ja ratkaisee asiat, joita ei ole säädetty tai työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen tai toimielimen tehtäväksi. Pääjohtaja voi ottaa ratkaistavakseen asian, joka

muutoin olisi Kansallisarkiston muun virkamiehen ratkaistava.

Pääjohtaja ratkaisee asiat esittelystä.

5 §

Neuvottelukunnat ja heraldinen lautakunta

Kansallisarkistossa on neuvottelukunta (*Kansallisarkiston neuvottelukunta*), jonka tehtävänä on tukea ja kehittää viraston toimintaa sekä tehdä aloitteita ja edistää yhteistyötä toimialalla. Neuvottelukunnan jäsenet nimittää ja toimikaudesta päättää opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kansallisarkiston yhteydessä toimii *yksityisarkistojen neuvottelukunta*, jonka tehtävänä on edistää yksityisiin asiakirjoihin ja arkistoihin kohdistuvan arkistotoiminnan koordinointia ja yhteistyötä. Neuvottelukunnan jäsenet nimittää ja toimikaudesta päättää opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kansallisarkistossa on heraldiikkaa koskevien lausuntojen käsittelemistä varten asiantuntijaelimenä heraldinen lautakunta, josta määrätään Kansallisarkiston työjärjestyksessä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Kansallisarkisto vastaa tämän lain voimaantulosta alkaen niistä luovutus-, säilytys-, velka-, palvelu- ja hankintasopimuksista sekä muista sitoumuksista, joihin maakunta-arkistot ovat sitoutuneet ennen tämän lain voimaantuloa. Maakunta-arkistojen oikeudet siirtyvät Kansallisarkistolle tämän lain tultessa voimaan.

Maakunta-arkistojen virka- ja työsuhteinen henkilöstö sekä vastaavat virat siirtyvät tämän lain voimaan tullessa Kansallisarkistoon. Siirrossa noudatetaan, mitä valtion virkamieslain (750/1994) 5 a §:ssä säädetään.

2.

Arkistolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan arkistolain (831/1994) 2 luku, sekä
lisätään lain 6 lukuun uusi 21 a—21 d §, seuraavasti:

21 a §

Tämän lain mukaan arkistolaitokselle, maakunta-arkistolle tai Kansallisarkistolle kuuluvien tehtävien hoitamisesta säädetään Kansallisarkistosta annetun lain (/) 2 §:n 1 momentin 6 kohdassa.

21 b §

Kansallisarkiston on annettava tieto Kansallisarkistossa säilytettävästä viranomaisen asiakirjasta käyttäen jotakin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:ssä tarkoitettua asiakirjan antamistapaa.

Asiakirjapyyntöä koskeva ratkaisu on annettava viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:ssä säädetyn määräajan sijasta viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun Kansallisarkisto on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tie-

to julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kahden kuukauden kuluttua siitä, kun Kansallisarkisto on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

21 c §

Kansallisarkistolla on oikeus julkaista sähköisesti aineistojen tunnistamisen ja valinnan kannalta välttämättömät tiedot sen hallussa olevista viranomaisten asiakirjoista. Tietoja julkaistaessa noudatetaan muutoin, mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

21 d §

Kansallisarkisto voi muuttaa hallussaan olevan pysyvästi säilytettävän viranomaisen asiakirjan sähköiseen muotoon ja hävittää alkuperäisen asiakirjan silloin, kun se on mahdollista vaarantamatta asiakirjan alkuperäisyyden varmistamista ja heikentämättä asiakirjan kulttuurihistoriallista arvoa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

Helsingissä päivänä kuuta 2015

Pääministeri

Opetusministeri

Valtioneuvoston asetus**Kansallisarkistosta**

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään Kansallisarkistosta annetun lain (/) 3 ja 4 §:n nojalla:

1 §*Kansallisarkiston toimipaikat*

Kansallisarkistolla on toimipaikat Helsingissä, Hämeenlinnassa, Joensuussa, Jyväskylässä, Mikkelissä, Oulussa, Turussa ja Vaasassa sekä saamelaisarkisto Inarissa.

2 §*Pääjohtajan sijaisen määrääminen*

Kansallisarkiston pääjohtajan sijaisen määrää opetus- ja kulttuuriministeriö.

3 §*Pääjohtajan arvonimi*

Kansallisarkiston pääjohtajalla on valtionarkistonhoitajan arvonimi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä -sarjassa vuonna 2015 ilmestyneet

- 1 Rapport om den svenskspråkiga yrkesutbildningen med förslag till förändringar
- 2 Oppilaitosrakennusten turvallisuus

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-327-9 (PDF)

ISSN-L 1799-0327

ISSN 1799-0335 (PDF)